

ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 339.924(045)

І.М. Сопілко,
кандидат юридичних наук,
доцент,
В.Б. Череватюк,
кандидат історичних наук,
доцент

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАВІ

У статті мова йде про важливість міжнародного співробітництва для розвитку нових наукових досліджень у праві. Якщо національна система краще буде інтегрована до світового наукового простору, більше з'явиться додаткових можливостей для результативної та ефективної наукової діяльності.

Ключові слова: конференція, круглий стіл, міжнародне співробітництво, наука, наукові дослідження, науковий простір, науково-практичний семінар.

Загальновідомо, що істинна наука не знає кордонів. Зростання науково-технічного потенціалу України потребує підвищення ролі науки у розвитку сучасного суспільства. Вона має здійснюватися шляхом фінансування науково-технологічних розробок переважно за результатами проведення відкритих конкурсів, збільшення обсягу державного фінансування наукових досліджень та стимулювання приватних інвестицій у науку, подальшої інтеграції вітчизняних наукових установ у міжнародний науковий простір, посилення інформаційного забезпечення національних наукових та навчальних центрів, підвищення соціального статусу наукового працівника, запровадження державної системи грантової підтримки для талановитої молоді на проведення наукових досліджень, запровадження реального механізму захисту прав інтелектуальної власності. Одним з фундаментальних принципів організації науки є принцип просторової всеосяжності наукової діяльності та наукових результатів. Чим краще національна система інтегрована до світового наукового простору, тим більше з'являється додаткових можливостей для більш результативної та ефективної наукової діяльності. Цілою низкою наукознавчих дослідницьких факторів, які впливають на результа-

тивність та ефективність наукової діяльності вченого, доведено, що для кожного науковця важливо, щоб він мав можливість оперативного доступу до наукової інформації з профілю його досліджень. Разом з цим вкрай важливо, щоб кожний дослідник, який має можливість черпати новітні наукові знання, був здатний погоджувати та оцінювати власні. Наука – явище світового масштабу, і міжнародне співробітництво вчених на всіх етапах її історії мало величезний вплив на сам процес наукових досліджень, на формування і розвиток наукових шкіл, на вибір напрямів наукового пошуку на його інтенсивність та результативність. На різних етапах історії України масштаби і форми взаємодії зі світовою науковою спільнотою мали свої особливості і свою специфіку, але вони ніколи не припинялися. Уявлення про те, що міжнародні наукові зв'язки істотно впливають на рівень наукових розробок в інституціях, оригінальність ідей, що висувуються, продуктивність досліджень і соціальну активність членів колективу, за останні роки стало домінуючим.

Здійснення міжнародного наукового співробітництва передбачено нормативно-правовими актами держави, іншими директивними документами, Статутом Національного авіаційного

університету. Відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", міжнародне наукове співробітництво здійснюється через: проведення спільних наукових досліджень, технічних та технологічних розробок на основі кооперації, спільних науково-технічних програм; проведення досліджень та розробок за спільними координаційними угодами; виконання робіт, передбачених угодою, однією зі сторін якої є організація іноземної держави або міжнародна організація; спільні дослідження та розробки у міжнародних колективах спеціалістів, міжнародних інститутах та спільних підприємствах, використання власності на науковий та науково-технічний результат на основі договорів між суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності; взаємний обмін науковою та науково-технічною інформацією, використання об'єднаних міжнародних інформаційних фондів, банків даних; проведення міжнародних конференцій, конгресів, симпозіумів; взаємний обмін науковими, науково-технічними та викладацькими кадрами, студентами й аспірантами, а також спільну підготовку спеціалістів. Не дивлячись на те, що Закон прийнятий в 1991 році, основні напрямки міжнародної співпраці не змінилися, можна говорити лише про те що більшість з них для переважної більшості науковців залишилися недосяжними. За ці роки окремі проблеми поглибилися, зокрема, ті які пов'язані із відтоком науковців з нашої держави, особливо представників найбільш перспективних галузей науки. Проте слід відзначити також і позитивні зрушення. Так, наприклад, за ініціативою Кабінету міністрів України, вже третій рік поспіль продовжується програма щодо надання фінансової допомоги найбільш успішним студентам для навчання у кращих ВНЗ світу. Ця програма спрямована не лише на студентів, а й на навчання аспірантів і стажування викладачів.

Юридичний інститут Національного авіаційного університету здійснює впевнені кроки на шляху до зміцнення та розвитку нових міжнародних наукових контактів. Задля цього визначено і закладено в план наукової роботи ЮІ основні напрямки такої співпраці, а саме: проведення спільних конференцій, симпозіумів, круглих столів, науково-практичних семінарів; надання інформації та можливості для публікацій наукових досліджень у виданнях вищих навчальних закладах зарубіжних партнерів; роз-

роблення спільних наукових проектів у галузі повітряного і космічного права та ін. На сьогоднішній день, можна стверджувати, що всі ці заходи успішно втілюються в життя. Так 26 жовтня 2012 року в Посольстві США в Україні відбулася презентація першого номера науково-практичного фахового журналу "Право США" – додатку до юридичного журналу "Право України", а вже 8 листопада 2012 року в рамках налагодження міжнародного співробітництва до студентів-магістрів Юридичного інституту завітала його головний редактор, кандидат юридичних наук, доцент Наталія Давидова. У ході свого виступу вона наголосила на тому, що сучасна світова глобалізація вносить свої корективи у формування правового поля кожної держави. Право будь-якої країни не може розвиватися повністю ізольовано від інших країн. Жваву дискусію в аудиторії викликали питання історичного становлення правової системи США, особливостей сучасної правової системи, отримання юридичної освіти в США, а також проблем працевлаштування студентів-випускників юридичних шкіл США. Дослідження американської правової системи викликає інтерес, оскільки Сполучені Штати Америки вважаються зразком демократії, відкритості суспільного й політичного життя, конституційного шляху вирішення проблем, які виникають, взірцем гарантування та захисту прав людини і громадянина.

В цьому ж контексті, 12 грудня 2012 року для студентів та викладачів Юридичного інституту НАУ була проведена зустріч з керуючим партнером Канцелярії *Ius Europaе*, експертом Палати підприємництва м. Кельц, юристом парламентських комітетів, кандидатом юридичних наук Бартошем Мендиком. Під час зустрічі обговорювалися особливості патентної системи Європейського Союзу та напрямки її реформування. Особливу увагу під час зустрічі доповідач приділив актуальним питанням набуття прав на винаходи в ЄС та державах-членах ЄС, практичним аспектам застосування критеріїв патентоздатності винаходів компетентними відомствами та судами в ЄС, зокрема, щодо тлумачення такої умови надання правової охорони винаходам як "відповідність моральним засадам суспільства". Окремо Бартош Мендик зосередив свою увагу на тенденціях розвитку судової практики щодо патентних справ на рівні ЄС та на основних за-

вданнях, які слід здійснити державам-членам ЄС у зв'язку із реалізацією реформи патентної системи ЄС. Під час зустрічі було вказано на особливості правозастосовної практики Республіки Польща у сфері патентних правовідносин. Проведення даної зустрічі дало можливість присутнім поглибити свої знання у сфері патентного права та набуття прав на винаходи в ЄС та сформувавши уявлення про практику Європейського патентного відомства та судових органів ЄС у даній сфері.

Крім того, 17 грудня 2012 року для студентів-магістрів Юридичного інституту провів відкриття лекцію начальник відділу міжнародного співробітництва та зв'язків Головного управління міжнародно-правового співробітництва Генеральної прокуратури України, старший радник юстиції Олексій Бебель на тему: "Міжнародне співробітництво прокуратури України". Під час зустрічі студенти мали змогу дізнатися про роботу такого підрозділу Генеральної прокуратури України як Головне управління міжнародно-правового співробітництва. Також, Олексій Бебель ознайомив студентів із змінами законодавства, яке регулює діяльність прокуратури України, проаналізував питання міжнародного співробітництва прокуратури України, розглянув генезис координаційної діяльності органів прокуратури. Шляхом проведення подібних зустрічей студенти отримують можливість дізнатися про специфіку реалізації теоретичних положень українського законодавства на практиці, а також вивчають досвід міжнародного співробітництва.

Найбільш вагомою науковою подією, що значно зміцнила міжнародні контакти ЮІ НАУ стала III Міжнародна конференція "Транспортне право в XXI столітті", що відбулася 21 лютого 2012 року. Наукове обговорення актуальних питань транспортного права під час проведення III Міжнародної конференції "Транспортне право в XXI ст.", приуроченої 80-річчю Національного авіаційного університету, сприяло обміну досвідом вчених різних країн світу щодо реформування транспортної політики держав і доводить важливість удосконалення правового регулювання суспільних відносин у транспортній сфері. Під час урочистого відкриття конференції радо вітали гостей і учасників Володимир Харченко, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауре-

ат Державної премії України; Ірина Сопілко – директор ЮІ НАУ; к.ю.н, доцент, Преосвященніший Климент – Єпископ Ірпінський, голова Навчального комітету при Священному Синоді Української Православної Церкви, проректор по навчальній роботі Духовної академії та семінарії.

На пленарному засіданні із науковими повідомленнями про проблеми та перспективи розвитку транспортного права виступили Олександр Копиленко – директор Інституту законодавства Верховної Ради України, член-кор. НАН України, акад. НАПН України; Олександр Чуцаєв – професор Московської державної юридичної академії ім. О.О. Кутафіна, д.ю.н., професор, Росія; Тетяна Корнякова – радник Віцепрем'єр-міністра України, д.ю.н., професор; Олександр Водянніков – координатор проектів ОБСЄ в Україні, Бельгія; Кулієв Ібрагім Оруджогли – завідувач кафедри Національної Академії Авіації Республіки Азербайджан, д.ю.н., професор; Сергій Будник – начальник Центру безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем при МВС України, генерал-майор міліції; Наталія Малишева – заступник директора Міжнародного центру космічного права НАН України акадмік НАПН України, д.ю.н., професор; Михайло Смокович – секретар Пленуму ВАСУ, суддя ВАСУ, к.ю.н.; Селамі Гюнєр – генеральний директор транспортної компанії "Гюнсел", Туреччина; Олександр Тихомиров – професор Національної академії внутрішніх справ, д.ю.н., професор; Сергій Кузін – завідувач сектору стандартів льотної придатності Департаменту Державної авіаційної служби України; Олег Аксаментов – керівник Науково-дослідного центру повітряного права Санкт-Петербурзького державного університету цивільної авіації, Росія; Ростислав Калюжний – заступник директора з наукової роботи ЮІ НАУ, д.ю.н., професор.

Заслухавши та обговоривши понад 224 змістовних доповіді, 274 учасників конференції, з них 38 учасників із 18 країн світу, 236 учасників із 20 регіонів України, в результаті вільних дискусій, сформульовані важливі загальні положення, що виражають єдину думку про особливості сучасного стану розвитку транспортного права. Відзначено, що сьогодні спостерігається якісне оновлення правової системи, що включає створення нових нормативних актів, які доко-

рінно змінюють регулювання багатьох сфер відносин, реформуються галузі законодавства, юридичні інститути. Але поряд з цим існує проблема колізійності вітчизняного законодавства, на яку варто звернути увагу сучасним фахівцям та робити всі можливі кроки щодо їх подолання. Учасники конференції констатували, що на даному етапі стан транспортної системи України не можна вважати задовільним. Більшу частину інфраструктурних об'єктів транспорту необхідно визнати застарілими і такими, що не відповідають сучасним вимогам щодо виконання своїх основних функцій. Насамперед, це стосується залізничного та автомобільного транспорту. Автомобільні дороги, зокрема, не відповідають європейським стандартам щодо багатьох показників. Проблеми на морському, річковому та повітряному видах транспорту пов'язані зі значним фізичним і моральним спрацюванням транспортних засобів. Крім того, відсутнє чітке розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, тому слід створити систему ефективного контролю та впровадження механізмів забезпечення безумовного виконання вимог законодавства у сфері безпеки дорожнього руху. З метою підвищення ефективності державного управління і контролю, створення сприятливих умов для залучення інвестицій та прискореного розвитку повітряного транспорту доцільно його повернути у державну власність

та фінансувати із залученням коштів державного бюджету. Здійснення таких заходів стане передумовою для розроблення програм і планів розвитку аеропортів з ефективним механізмом їх подальшого виконання. Існує нагальна потреба у підвищенні рівня дієвості форм і важелів впливу держави на діяльність аеропортів шляхом удосконалення системи сертифікації та ліцензування.

Також представники держав-учасниць наголосили, що розширення використання загальносоціальних заходів впливу на підвищення рівня правосвідомості учасників дорожнього руху: поліпшення якості доріг і об'єктів дорожньої інфраструктури, удосконалення взаємин між правоохоронними органами й учасниками дорожнього руху, вихід на рівень партнерських відносин має сприяти охороні прав громадян.

Учасники конференції наголосили на необхідності здійснення подальшої роботи по вдосконаленню чинного законодавства України, яким регламентовано діяльність транспортної системи України. Вагомим результатом III Міжнародної конференції є поглиблення та розвиток міжнародного співробітництва ЮІ, що стане дієвим чинником успішної реалізації майбутніх стратегічних наукових проектів і, в подальшому, сприятиме вдосконаленню чинного національного законодавства та прискорить процес його гармонізації з міжнародним правом у пріоритетних сферах.

И.Н. Сопилко, В.Б. Череватюк

Международное сотрудничество – перспектива для развития научных исследований в праве.

В статье речь идет о важности международного сотрудничества для развития новых научных исследований в праве. Если национальная система лучше будет интегрирована в мировое научное пространство, больше появится дополнительных возможностей для результативной и эффективной научной деятельности.

I.M. Sopilko, V.B. Cherevatyuk

International cooperation is a perspective for the development of scientific researches in law.

The article is about the importance of international cooperation for the development of new scientific researches in law. If the national system will be better integrated into the international scientific community, will appear more additional opportunities for effective and efficient scientific activity.